

Poesi som en väg till kreativitet och uttryck i det franska klassrummet

Av **Charlotte Lindgren**, Institutionen för moderna språk, Uppsala universitet (Sverige) & **Maria Wennerström Wohnre**, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsvetenskap, Uppsala universitet (Sverige)

Introduktion

I många klassrum uppfattas poesi som något svårt, högtidligt och därför reserverat för de senare skolåren, företrädesvis gymnasiet. Samtidigt visar både internationell och nordisk forskning att texter inom genren poesi kan utgöra en resurs i språkundervisningen också i lägre årskurser (Wolf, 2004, Pramling & Pramling Samuelsson, 2016, med flera, se nedan). Genom sina musikaliska språkqualiteter, röst och rytm och sin starka känslomässiga dimension kan dikter väcka både emotionell och kognitiv förståelse och samtidigt inspirera till eget kreativt meningsskapande. Det ofta korta formatet kan göra dem relativt tillgängliga för dem som studerar

ett främmande språk (Andersson, 2020). De kan öppna fler vägar in i målspråket än texter inom andra genrer. Inte minst inom språkundervisning för grundskoleelever kan poesi erbjuda en lustfylld variation i förhållande till läromedelsstyrd undervisning, och ingjuta mod och motivation att uttrycka sig på målspråket. Genom att utgå från resultat i en pilotstudie med studenter i franska på A-nivå besvaras nedan forskningsfrågan om hur poesi-baserade aktiviteter kan stödja språkinläring och öka den inre motivationen i franskundervisning.

Artikeln inleds med en teoretisk bakgrund, följd av en beskrivning av forskningspro-

jektet. Avslutningsvis ges förslag på undervisningsupplägg med utgångspunkt i fransk poesi, som kan genomföras såväl inom ramen för högskoleundervisning som inom undervisning i ungdomsskolan.

Teoretisk bakgrund

I vår studie har vi utgått från forskning om poesi i språkundervisningen, med särskilt fokus på franska som främmande språk, vilken visar att detta kan styrka både språkligt och kreativt lärande samt öka elevers motivation. Flera studier framhåller poesins språkliga potential, exempelvis för att träna uttal, rytm, intonation och prosodisk medvetenhet (Cranston, 2003; Corona, 2020) och för att stimulera ord-

förrådsutveckling genom lek med språket (Barbara & Elmerahi, 2020; Abdel Sattar Abd Allah, 2019). Samtidigt betonar forskningen poesins affektiva och estetiska kraft, där upplevelsen av röster, bilder och känslor kan väcka nyfikenhet, engagemang och läslust (Martin, n.d.; Barbara & Elmerahi, 2020). Poesi lyfts dessutom fram som en genre som öppnar för elevaktivitet och kreativitet, eftersom den inbjuder till egna tolkningar, omläsningar och nyttjande av multimodala uttrycksformer, vilket i sin tur kan stärka delaktighet och språkinläring (Sánchez Hernández, 2015; Eldarbag & Issa, 2023). Abdel Sattar Abd Allah skriver att "L'enseignement de la poésie crée une atmosphère incomparable qui rend agréable le processus pédagogique entier [...] par la créativité développée chez l'apprenant (2019 s.1006)" (Undervisningen i poesi skapar en lustfylld atmosfär som genomsyrar hela den pedagogiska processen [...] genom kreativitet som bejakas hos den lärande. Vår översättning). Som Cariboni Killander (2011) understryker fungerar poesi särskilt väl när texterna är korta, språkligt lättillgängliga och tematiskt anknyter till elevernas känslomässiga och vardagsnära erfarenheter.

Som teoretiskt ramverk har vi utgått från centrala argument inom poesididaktik för att låta unga läsare möta poesi, formulerade av Wolf (2004): funktionella, emancipatoriska och litterära argument. I sin ursprungliga skolkontext syftar dessa argument på värdet av att låta barn möta poesi tidigt. Vi har dock prövat att överföra dem till att gälla undervisning i franska

som främmande språk på universitetsnivå. Genom att på detta sätt så att säga testa argumentens giltighet i denna annorlunda undervisningskontext ville vi undersöka om poesins didaktiska värde är oberoende av vilken åldersgrupp de lärande tillhör, och om poesi kan fungera som en resurs för språkutveckling, kreativitet och meningsskapande även bland vuxna som studerar franska som främmande språk.

- Det funktionella argumentet tar hos Wolf fasta på att rim och rytm kan stödja tidig läsutveckling. Överfört till vår kontext innebär det att mötet med poesi ger tillfälle till att utveckla fonologisk medvetenhet, prosodi och språkligt flyt i franska som målspråk.
- Det emancipatoriska argumentet, sådant det formulerats av Wolf, innebär en resurs som låter läsaren utforska sina egna känslor och ger möjlighet till ökad självkänedom samt förmåga till perspektivtagande. I vår kontext innebär motsvarande argument möjlighet att arbeta med målspråket som uttrycksmedel för egna tolkningar och erfarenheter, med starkt inre motivation som följd.
- Det litterära argumentet, slutligen, utgår från att mötet med poesi innebär delaktighet i en del av det gemensamma kulturarv som bland annat utgörs av dikt. För de franskstuderandes del innebär mötet med poesi att undervisningen i franska får en interkulturell dimension. Det öppnar för möten med kulturella referenser, stilar och texttraditioner

och breddar studenternas förståelse för det franska språket som kulturfenomen.

Vi har vidare använt oss av studier av Meristo (2022) och Ndjale & Mohammed (2024), som undersöker vuxna universitetsstudenters motivation att lära sig franska med Self Determination Theory (SDT) som teoretisk ram, enligt vilken motivation kan förstås som ett kontinuum och inbegriper inre motivation, yttre motivation och avsaknad av motivation. I linje med dessa studiers resultat har vi i det undervisningsupplägg som vi i vår egen undersökning har låtit universitetsstudenter pröva och som vi presenterar nedan, vinnlagt oss om att erbjuda olika uppgiftsalternativ med varierande grad av språklig och kreativ utmaning.

Det ges vidare forskning som visar erbjudna valmöjligheter mellan flera olika varianter av kreativa övningar ger elever handlingsutrymme och sänker tröskeln till att våga uttrycka sig på franska muntligt eller i egen formulerad text (Sánchez Hernández, 2015; Eldarbag & Issa, 2023).

Forskningsprojekt vid Uppsala universitet "Att utforska poesi i språkundervisning: en pilotstudie i universitetskursen Praktisk franska"

Vi ställde oss frågan vad som skulle hända med studenters intresse för språk(inläring) om man inledde en praktiskt inriktad kurs i franska med ett par kreativa aktiviteter med utgångspunkt i en dikt. Den kurs som vi prövade undervisningsupplägget

på benämns "Praktisk franska" (7,5 hp) och spänner endast över en termin. Vi genomförde denna pilotstudie tidigt i kursen höstterminen 2025 och vårterminen 2026, och således i två olika studentgrupper.

Merparten av deltagarna utgjordes av unga vuxna mellan 18 och 35 år. Inför kursstart fick studenterna tillsammans med en medgivarblankett information om studien. Studenterna fick också instruktioner om att inför det inledande seminariet läsa dikten "Le Pont Mirabeau" av Guillaume Apollinaire, vilken ingår i läroboken som används på kursen (Escalade 4, Liber). Dikten kan visserligen uppfattas som språkligt och syntaktiskt utmanande¹, men i läroboken ges i marginalen den svenska översättningen av ett urval ord och vi gjorde bedömningen att den genom sin rytmiska, melodiska struktur ändå torde vara relativt lätt att ta till sig. Vid det aktuella seminariet delades studenterna in i smågrupper för att i dessa grupper turas om att läsa dikten högt, med varierande känsla, tonfall och tempo. Syftet med denna övning var att omedelbart göra dem delaktiga i fransk kultur och att locka dem att själva muntligt använda språket för att uttrycka sig och för att förmedla känslor. Att samtliga studenter verkligen deltog aktivt i denna övning kunde noteras av den av oss forskare som närvarade vid undervisningen i rollen som lärare. Trots att detta var det allra första kurstillfället var tröskeln för studenterna att själva uttrycka sig muntligt på franska, uppenbarligen inte högre än att de tog sig an uppgiften

med engagemang. Här kan tilläggas att de inför kursstart hade uppmuntrats att lyssna till ett Youtubeclip där "Le Pont Mirabeau" tolkades med hjälp av röst, gester och mimik av en skådespelare. Att på detta sätt utnyttja andra medier än den tryckta läroboken är ett enkelt sätt att komma i kontakt med autentisk franska och levande fransk kultur.

«Le Pont Mirabeau» av Guillaume Apollinaire (1880-1918) – Public Domain.

Youtubeclipp
«Le Pont Mirabeau».

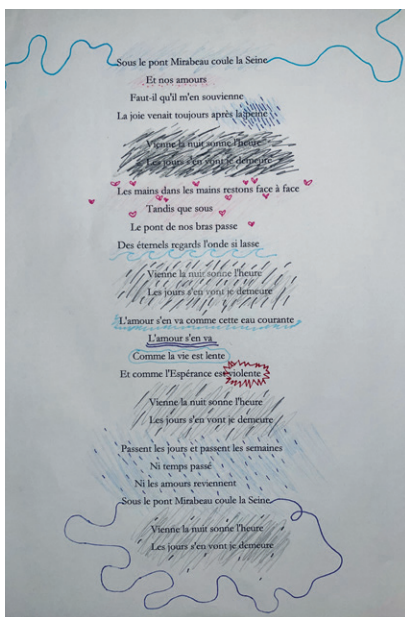

Vid slutet av seminariet fick de, som nämnts, ett par kreativa uppgifter med utgångspunkt i Apollinaires dikt att utföra på egen hand utanför undervisningstid. Den ena av dessa uppgifter innebar att antingen skriva en egen fri omtolkning av omkvädet, i seriös eller mer lättsam ton, kort eller långt format, på franska eller svenska, eller att som alternativ skriva en haiku om vilken som helst annan bro än le Pont Mirabeau, på franska eller svenska. Nedan ett exempel ur vårt material.

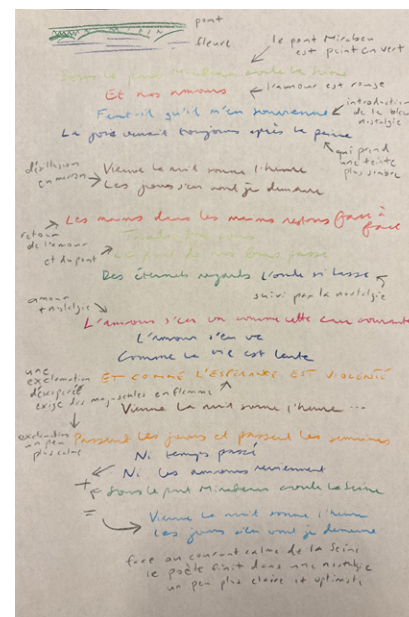
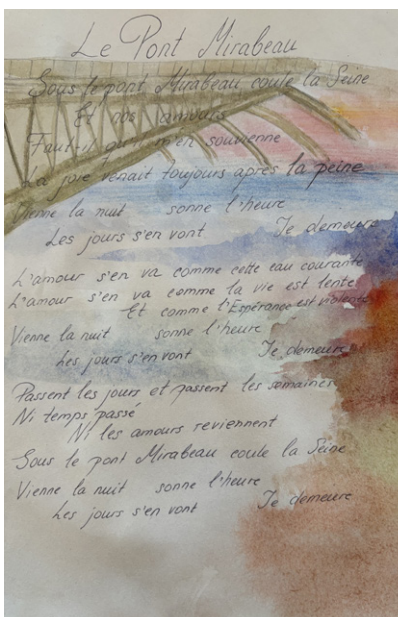
Grand pont sur la mer les voitures vont, reviennent ciel bleu les regarde

Genom att erbjuda studenterna dessa olika alternativ ville vi låta dem välja vilken språklig svårighetsgrad de önskade lägga sig på och därmed erbjuda dem en utmaning utan att förta den lekfulla och kreativa anda vi i strävade efter med hela undervisningsmomentet. Den andra av uppgifterna innebar att omtolka Apollinaires dikt i färg genom att färgmarkera versraderna så att textens färg varierade i enlighet med känslorna som de upplevde under läsningen. Studenterna föreslogs också att illustrera den i färg "översatta" dikten. Båda dessa kreativa uppgifter avsåg att erbjuda språkutveckling men också ökad inre motivation att bruka språket skriftligt för att uttrycka sig kreativt. Avslutningsvis ombads de att svara på en enkät med 13 frågor om hur de upplevt undervisningsmomentet.

¹ Radbrytning mitt i en fras (*enjambements*), t.ex. "tandis que sous" (*medan under*) + radbrytning, ordföljden är inte alltid subjekt-verb-objekt som man lär sig på franska, t.ex. refrängen "Vienne la nuit (*kommer natten*) sonne l'heure (*slår klockan*)" i vilken även konjunktiv används, osv.

Exempel på studenters tolkningar av dikten.

Nedan gör vi några nedslag i de resultat som enkätundersökningen gav, samt i resultatet bestående i de inlämnade kreativa uppgifterna som vi med studenternas medgivande inkluderat i forskningsmaterialet, med relevans även för franskundervisning med utgångspunkt i poesi på grundskolan och i gymnasiet.

De kreativa uppgifterna visade att påfallande många av studenterna valt att här uttrycka sig på franska trots att deras språkbehärskning i flera fall visade sig trevande. Resultaten visar att undervisning med utgångspunkt i poesi kan upplevas som såväl språkutvecklande som motivationshöjande vid inläring av franska som främmandespråk. Av enkätsvaren att

döma har en knapp majoritet av studenterna upplevt momentet som givande och merparten av de resterande har förhållit sig neutrala. Resultatet tyder därmed på att forskningsfrågan om poesibaserade aktiviteter kan stödja språkinläring och inre motivation i franskundervisningen kan besvaras jakande, och Wolfs argument för att låta unga elever möta dikter i undervisningen tycks vara överförbara också till en språkdidaktisk kontext med vuxna lärande. Nedan ger vi, mot bakgrund av den ovanstående presenterade studien, några förslag på övningar med utgångspunkt i poesi möjliga att göra i franskundervisningen också i grundskolan och på gymnasiet. Valet av poesi att utgå från kan och bör variera beroende på utbild-

ningssammanhang. Övningarna är formulerade så att de tillsammans ska täcka in de tre olika argumenten för att låta unga elever möta poesi formulerade av Wolf.

Förslag på kreativa övningar med utgångspunkt i poesi i syfte att stärka lärande och inre motivation hos franskstuderande i grundskolan och på gymnasiet

1. Högläsning, körläsning och rytmisk läsning som uttalsstöd:

Högläsning av en given dikt i kör eller i "eko läsning", där läraren först modellerar rytm och intonation. Detta synliggör fransk prosodi och uppmuntrar eleverna att våga använda franska muntligt utan att de behöver exponeras individuellt. Forskning

visar att just poesins rytm och ljudstruktur underlättar uttal och fonologisk medvetenhet hos språkelever (Cranston, 2003; Corona, 2020). Läraren ges härigenom en möjlighet att lyssna på elevernas uttal på ett för dem tryggt sätt. Naturligtvis är det också fruktbart att sjunga tonsatta dikter tillsammans.

2. Högläsning i smågrupper:

Omväxlande högläsning av en given dikt i smågrupper. Eleverna turas om att högläsa dikten högt för varandra i olika tempo och olika röstlägen för att förmedla varierande stämningar och känslor. Övningen syftar till att stärka elevernas mod att använda språket och att höja deras inre motivation genom att på ett lekfullt sätt använda franska muntligt och att tolka det för att förmedla känslor och stämningar.

3. Elevval mellan kreativa mikrouppgifter med multimodala tolkningar:

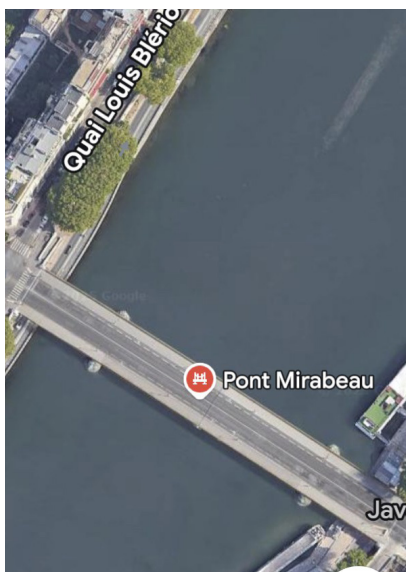
- Omtolkning av ett par rader ur en given dikt där eleverna uppmuntras att byta ut ett eller flera ord enligt sin egen lust och fantasi, exempelvis så att egennamn eller Ortsnamn i dikten ersätts med sådana som eleven själv relaterar till. Man kan låta övningen stanna vid en sådan enkel omarbetning eller ge eleverna en större språklig och kreativ utmaning genom att uppmuntra dem till en mer genomgripande omtolkning av diktraderna.
- Beskrivning av ett fritt valt objekt eller en valfri plats, i form av en haiku, efter

en kort genomgång av haikuns form. Detta med inspiration från en given dikt som på liknande sätt utgår från ett visst objekt eller en plats (att jämföra med Apollinaires "Le pont Mirabeau").

- Gemensam läsning och översättning av en given dikt som eleverna samtidigt har tillgänglig på ett papper framför sig. Den individuella uppgiften innebär sedan att skriva av dikten på ett papper eller digitalt med olika färger så att färgerna motsvarar de olika känslor som väckts under läsningen. Här på uppmuntras eleverna två och två visa och förklara sina färgtolkningar för varandra, vilket kan stimulera till en djupare och rikare förståelse av dikten då olika tolkningar tillåts brytas mot varandra.
- Tolkning av enskilda ord ingående i en dikt med hjälp av olika sinnen. Om man på exempelvis ovanstående sätt arbetar med färg kan man här efter gå vidare och introducera begreppet synestesi (sinnesanalogi, exempelvis: "läskande solnedgång") och låta eleverna i par utforska ord som de uppfattar har en viss färg, form, doft eller smak, och sedan översätta dessa element till franska. Arbetet kan avslutas med att eleverna skapar en gemensam väggtidning där de illustrerar och i ord förklarar sina synestetiska associationer på både svenska och franska. En alternativ övning med fokus på begreppet

synestesi kan bestå i att läraren erbjuder varje elev ett enskilt ord ingående i en dikt på ett papper, som eleven färglägger och formar i enlighet med sin synestetiska tolkning, så att ordet eld exempelvis färgläggs i gult, orange och rött omgivet av små flammor. Dessa enskilda ord kan sedan fästas på klassrummets whiteboard i den ordning de förekommer i dikten, och kompletteras med de återstående orden där emellan direkt skrivna på tavlan. Härmed har eleverna gemensamt och synestetiskt tolkat dikten och gjort den till sin egen. Multimodalt arbete av detta slag kan ge ingångar till förståelse och göra poesin tillgänglig även för elever som vanligtvis inte gärna skriver (Proitsaki Stjernkvist, 2020).

För att anpassa den språkliga svårighetsgraden kan eleverna uppmuntras att utnyttja och bygga vidare på ord som redan ingår i en dikt, exempelvis så att de tilldelas en rad ur dikten där ett eller flera ord ska bytas ut. Här kan övningen vara upplagd så att eleverna får en mini matris med färdiga ord att välja mellan. Dessa byggstenar kan utgöras av satsdelar (subjekt... verb...) att välja mellan, eller av synonymer till diktens ursprungliga formulering. En sådan övning kan avslutas med en diskussion om och hur den ursprungliga diktens känsla, stämning eller innehåll förändras genom elevernas omarbetning, och om exempelvis synonymer har olika värdeladdning. Läraren

Exempel på studenters tolkningar av dikten.

kan även ge eleverna tillgång till en eller flera rader ur en dikt som lucktext. Detta som en övning i vokabulär, men också för att underlätta elevernas memorering av några rader ur dikten som de sedan kan bära med sig.

4. Lättsam litteraturvetenskaplig fördjupning:

- Presentation av franskspråkiga poeter som själva har utnyttjat stilmedel som eleverna har prövat i kreativa övningar kan vara ett tacksamt sätt att arbeta med poesi. Detta utifrån samtliga ovan nämnda argument av Wolf för att låta unga människor möta poesi, det vill säga språkliga, emancipatoriska och litterära.

- Som ingång till att låta eleverna skriva "bilddikter", enligt ovan beskrivna förslag, kan man exempelvis låta dem bekanta sig med poeten Apollinaire och dennes bilddikter "Calligrammes". På liknande sätt kan den föreslagna introduktionen av begreppet synestesi här ovan övergå i presentation av två välkända franskspråkiga poeter som själva utnyttjade synestesi som medel, Baudelaire och Rimbaud. Även unga elever och nybörjare i franska kan ta till sig upptakten till Rimbauds välkända dikt "Voyelles" ("Vokaler"). Läsning av diktens tre första raderna kan sedan inspirera till samtal om hur poeter leker med språkets möjligheter även på avancerad nivå.

5. Samarbete med kollegor: liten poesibank

Lärare i franska kan gemensamt skapa en lokal "poesibank" med 5–6 korta dikter som erbjuder varierande svårighetsgrad (t.ex. Friot², Prévert, Eluard, Ponge), där varje dikt kompletteras med två förslag på mikroaktiviteter. Detta gör arbetet mer tillgängligt för flera.

Avslutning:

Mot bakgrund av våra resultat i en pilotstudie med studenter i franska på universitetsnivå har vi velat visa att korta poesi-moment med väl genomtänkt stöttning kan öppna en väg in i franskan. Detta genom att franskstuderande tillåts pröva röst, rytm och vokabulär på en väl avpassad nivå. Med hänvisning till Wolfs tre argument för att låta unga möta poesi, vilka vi har modifierat något och överfört till en didaktisk kontext av språkundervisning på högskolenivå, har vi likaså velat framhålla att detta tycks gälla oberoende av de lärandes ålder och vilken utbildningskontext de befinner sig i. Genom poesi och kreativt skapande kan man stärka lärandet och öka motivationen inom franskundervisning. Vi hoppas att den bredd av konkreta undervisningsförslag som presenteras ovan ska fungera som en inspirationskälla för lärare för att främja motiverande franskundervisning i grundskolan och på gymnasiet.

² I en annan pilotstudie har vi använt oss av dikter av Bernard Friot (2023) *Toujours des poèmes pressés - À mots croisés*, Éditions Milan, samling av dikter publicerade i Frankrike för 8-10-åringar, av en erkänd barnboksförfattare.

Referenser

- Abdel-Sattar Abd-Allah, A. (2019). L'enseignement de la poésie en classe de FLE. Faculté des langues – Université de Minia. *Fayoum Journal of Humanities and Social Sciences*, 4(88), 1005–1018.
- Andersson, P.-Y. (2010). "Tid för litteraturvetenskapligt paradigmskifte", *Tidskrift för litteraturvetenskap*, nr 3-5, 93-107.
- Barbara, R., & Elmerrahi, M. (2020). *Pour une didactique de la réhabilitation de la poésie en classe de FLE : pratiques et perspectives*. Université Sidi Mohamed Ben Abdellah de Fès.
- Cariboni Killander, C. (2011). Poetry in foreign language teaching. Aspects of a major challenge. In *Proceedings of the International Conference of Education, Research and Innovation (ICERI)*, Madrid, 14-16 november 2011, 18-26.
- Cranston, M. (2003), "Rhyme or reason? The teaching of poetry in the Foreign language classroom", *The French review*, 76:5, pp. 954-966
- Corona, R. (2020). « Propositions pour exploiter la poésie en classe de FLE : (re)construire le poème des sons et sa musicalité », *CORELA, HS30, Phonétique, littérature et enseignement du FLE : théories et recherches*, DOI : <https://doi.org/10.4000/corela.10549>
- Eldarbag, R., & Issa, W. (2023). L'usage de la poésie en classe de FLE. *Bani Waleed University Journal of Sciences and Humanity*, 8(4), 3-12.
- Martin, S. (n.d.). *Les poèmes au cœur de l'enseignement du français. Le Français aujourd'hui*, 169. Université de Caen Basse Normandie, LASLAR.
- Meristo, M. (2022). University students' motivation to study the French language: A time trend study. *Journal for the Psychology of Language Learning*, 4(1), e419222. <https://doi.org/10.52598/jpll/4/1/4>
- Ndjale, B., & Mohammed, N. (2024). Motivation and attitudes towards learning French among students in a College of Education. *Journal of Social, Management and Tourism Letter*, 2024, 1–10.
- Pramling, N. och Pramling Samuelsson, I. (2016). *Glittrig diamant dansar: små barn och språkdidaktik*, Lund: Studentlitteratur
- Proitsaki Stjernkvist, M. (2020). Nikki Giovannis poesi i engelskundervisning i Lindberg, Ylva & Svensson, Anette (red.) *Litteraturredidaktik – språkämnerna i samverkan*, Natur & Kultur, 106-119.
- Sánchez Hernández, Á. (2015). La compétence de lecture et l'enseignement littéraire aux étudiants universitaires d'une langue minor (L3). *Çédille. Revista de estudios franceses*, 11, 485–500.
- Wolf, L. (2004) *Till dig en blå tussilago: att läsa och skriva lyrik i skolan*, Studentlitteratur AB.